

ĐẶC KHU KINH TẾ - ĐÔI ĐIỀU SUY NGHĨ

Hải Anh

Không chỉ ở Việt Nam mong muốn mà ở nhiều nước trên thế giới cũng vậy, động cơ chính tạo ra các Đặc khu kinh tế là nhằm thu hút vốn đầu tư (mà chủ yếu là đầu tư từ nước ngoài) để tạo ra tăng trưởng kinh tế ở mức cao hơn bình thường. Đồng thời qua đó rút ra những thể chế thích hợp để có thể từ đó áp dụng chung cho cả nước hoặc cho một vùng kinh tế rộng lớn hơn.

Theo những hiểu biết mà tôi đọc và tổng hợp được trên các phương tiện thông tin đại chúng (chưa được kiểm chứng) thì: Đặc khu kinh tế là khu vực có địa giới được xác định rõ ràng có quy định pháp luật về kinh doanh và thương mại riêng, có nhiều ưu tiên ưu đãi đặc biệt với vốn đầu tư nước ngoài, khác với các nơi khác trong cùng một quốc gia. Đồng thời khu vực đó phải được bảo vệ đặc biệt, có quy chế đi lại ra vào riêng khác biệt với các khu khác trong quốc gia.

Đặc khu kinh tế đầu tiên được thành lập tại Puerto Rico (vùng quốc hải ở phía Đông Bắc biển Caribe thuộc chủ quyền của Mỹ) năm 1942. Rồi dần được nhân rộng tại nhiều quốc gia châu Á, như: Ấn Độ, Hàn Quốc, Đài Loan, Malaysia, Phillippines, Singapore vào cuối thập niên 60 của thế kỷ XX.

Đặc khu kinh tế Thâm Quyến (Trung Quốc).

Ở Trung Quốc vào những năm 80 thế kỷ XX là Thâm Quyển - đặc khu kinh tế được xem như hình mẫu cho đột phá thể chế, kiến tạo sự thịnh vượng và biểu tượng của Trung Quốc thời kỳ mở cửa.

Hầu hết các quốc gia đang phát triển đều theo đuổi mô hình này để cải cách nền kinh tế. Có chung công thức phát triển nhưng đến nay, mỗi nước đều đã tiến rất xa để tạo lập những hình mẫu khác nhau.

Đầu năm 2017, Trung Quốc công bố thành lập đặc khu mới Hùng An (tỉnh Hà Bắc) diện tích gấp ba lần New York, được định vị là khu kiểu mẫu về sáng tạo phát triển. Các Tiểu vương quốc Ả rập thống nhất đã lập tới 45 khu, trong đó 26 khu riêng ở Dubai.

Đặc khu kinh tế Dubai (Tiểu Vương quốc Arab thống nhất)

Malaysia cũng đang vận hành chuỗi đặc khu suốt 10 năm nay. Indonesia ban hành Luật đặc khu năm 2009, đến nay đã thành lập 10 đặc khu ven biển rất thành công. Năm 2014, Myanmar thông qua Luật đặc khu và nay đang tiếp tục kiến tạo các khu kinh tế mới mở. Thậm chí, ngay quần đảo Cayman, lãnh thổ hải ngoại của Anh và nổi tiếng là một "thiên đường thuế suất", cũng mở một đặc khu kinh tế.

Không dừng lại ở việc thử nghiệm một hình mẫu phát triển đã chứng minh sự thành công suốt nhiều thập niên qua, các quốc gia như Đức, Mỹ còn đi xa hơn nữa để đón đầu

cuộc cách mạng công nghiệp lần thứ 4 (dự kiến sẽ diễn ra trong vòng 15 - 20 năm tới). Hàn Quốc và Thái Lan đang thử nghiệm các khu công nghiệp - sinh thái...

Đặc khu kinh tế Incheon (Hàn Quốc).

Như vậy, những công thức cải tiến cho đặc khu kinh tế vẫn xuất hiện mỗi ngày, như xu thế tất yếu của cải cách, phát triển. Trên thế giới hiện nay đã có xấp xỉ 4.500 đặc khu kinh tế tại hơn 100 quốc gia.

Nhưng có một thực tế không thể không tính đến là không phải nước nào cũng có đặc khu kinh tế, và không phải đặc khu kinh tế nào cũng thành công.

Ở Việt Nam ta, ý định thành lập Đặc khu kinh tế đã manh nha từ lâu, rụt rè và thận trọng trong nhiều năm, sau đó đã được các Nghị quyết của Đảng đề cập đến nhưng cho đến nay mới chuẩn bị xong dự thảo Luật.

Quốc hội khoá XIV, kỳ họp thứ năm mới đây đưa ra thảo luận Bản dự thảo Luật đơn vị hành chính kinh tế đặc biệt VÂN ĐỒN, BẮC VÂN PHONG, PHÚ QUỐC (sau đây gọi tắt là Luật Đặc khu).

Bản dự thảo này đã được dự thảo khá công phu, chi tiết với 85 Điều và 6 bảng Phụ lục.

Nhiều vị đại biểu Quốc hội và đông đảo nhân sỹ trí thức, đồng bào trong và ngoài nước góp ý chân tình với một tinh thần trách nhiệm cao. Cuối cùng thì Chính phủ và Thường vụ Quốc hội đã nhất trí đề nghị Quốc hội cho lùi lại để hoàn chỉnh đến kỳ họp Quốc hội cuối năm mới xem xét. Cử tri đều ghi nhận sự lắng nghe và tiếp thu rất cầu thị của Chính phủ.

Đặc biệt là rút thời hạn cho thuê đất từ 99 năm xuống 70 năm như Luật Đất đai hiện hành đã cho phép trong toàn quốc.

Có một điều rất đáng tiếc là cơ quan chủ trì soạn thảo (Bộ Kế hoạch & Đầu tư) đã quá chủ quan cho rằng bản dự thảo đã quá tốt, không phối hợp với các cơ quan truyền thông làm công tác tuyên truyền cho bản dự thảo và không công bố bản dự thảo cho dân chúng biết và góp ý. Cho nên không ít người nhẹ dạ vốn đã không ưa “quân bành trướng”, vốn đã bất mãn bức xúc với chính quyền địa phương về vấn đề đất đai đã ùn ùn kéo đi biểu tình “chống bán đất cho bọn bành trướng”. Nguy hại hơn một số đã manh động đập phá, huỷ hoại tài sản công, cướp trụ sở Ủy ban tỉnh, trụ sở của Công an..., chống người thi hành công vụ ở mức bạo loạn ở rất nhiều nơi. Thế là cái lợi của Đặc khu chưa thấy đâu cái thiệt hại về kinh tế trong vụ việc vừa qua là không nhỏ. Hơn nữa ở tại 3 khu dự định là Đặc khu kinh tế, việc buôn bán đất trao tay của các nhà đầu cơ với sự tiếp tay của các Cò đất đã làm náo loạn thị trường đất đai của 3 khu này, đẩy giá đất lên quá cao, vậy Nhà nước lấy tiền đâu đền bù cho dân để có đất giao cho “đại bàng đậu” cho “phượng hoàng cất cánh”. Thêm vào đó sẽ đổ vào Đặc khu rất nhiều tiền để xây dựng cơ sở hạ tầng, ngoài ra là không biết bao nhiêu đặc ân ưu đãi cho nhà đầu tư, cho nên người ta nghi ngờ về bài toán hiệu quả đầu tư, tính theo kiểu tính “con cua trong lỗ” của các nhà hoạch định và lập dự án.

Rõ ràng là chúng ta muốn làm ăn kinh tế, nhưng chưa mở màn đã thất bại. Vụ việc vừa qua đã làm bộc lộ nhiều thiếu sót của các cơ quan công quyền. Thể hiện là chúng ta chưa biết làm ăn kinh tế, không nhìn nhận vấn đề một cách toàn diện và sâu sắc, chưa biết dự báo một cách chính xác và kịp thời. Ở lĩnh vực đoàn thể thì các tổ chức đoàn thể chưa nắm chắc được các hội viên của mình ví như tổ chức công đoàn không nắm được tư tưởng của công nhân hoặc nói khác đi là không đại diện được cho quyền lợi của họ nên đã để họ bị lôi kéo vào các cuộc biểu tình một cách vô thức. Lòng tin của dân với chính quyền địa phương suy giảm nghiêm trọng, các ban dân vận, các đoàn thể quần chúng khác cũng bất lực, làm việc không có hiệu quả. Lực lượng an ninh ở thế bị động v.v... và v.v...

Đã có không ít nhà nghiên cứu, các chuyên gia đặt một câu hỏi là: Liệu Việt Nam ta có nhất thiết phải lập Đặc khu kinh tế không? Nghiên cứu kỹ bản Dự thảo mới đây nhất về Luật Đặc khu, trong 85 Điều, ta không thấy có một Điều nào quy định về việc đi lại, cư trú và sinh sống của cư dân Việt Nam ở trong và ngoài Đặc khu. Muốn vào Đặc khu phải có điều kiện gì, giấy tờ gì? Có phải ai cũng có thể ra vào tự do được không? Nếu đòi hỏi phải có thêm một giấy tờ gì hoặc một điều kiện gì ngoài Thẻ căn cước (Giấy chứng minh nhân dân) thì e rằng nhân dân sẽ không đồng tình. Nhân dân không muốn đánh đổi chủ quyền của mình để lấy tăng trưởng kinh tế. Ở đây muốn nhấn mạnh là chủ quyền của nhân dân chứ không phải là chủ quyền của chính quyền, vì chính quyền của Đặc khu vẫn là chính quyền của ta. Nhân dân ta đổ ra bao nhiêu xương máu để giành lấy chủ quyền và toàn vẹn lãnh thổ trên mảnh đất thân yêu của mình, nay lại cắt một phần máu thịt ra để làm Đặc khu, hạn chế quyền đi lại của dân thì chắc gì dân đã nghe?

Trao cho Đặc khu nhiều ưu đãi như thế sẽ tạo ra sự bất bình đẳng với những nơi khác. Có một vị quan chức cao cấp đã giải thích cho các đại biểu Quốc hội là việc thành lập Đặc khu không làm ảnh hưởng gì đến 2 đầu tàu phát triển kinh tế của đất nước là Hà Nội và Thành phố Hồ Chí Minh. Nói vậy là không thuyết phục, bởi chỗ này thu hút đầu tư nhiều thì chỗ khác sẽ giảm đi vì tổng số vốn đầu tư vào Việt Nam không thay đổi. Trong lúc chúng ta đã mở toang cửa để đón các nhà đầu tư, để buôn bán tự do bằng rất nhiều các hiệp ước song phương đa phương ở thế hệ mới. Nước ta có nền kinh tế mở vào loại nhất trên thế giới với tổng kim ngạch xuất khẩu bằng 170-180% GDP, ngang ngửa với Singapore, đầu tư của FDI chiếm 20% GDP, chiếm 50% giá trị sản lượng công nghiệp và hơn 70% giá trị xuất khẩu. Không thể phủ nhận là trong vài năm gần đây kinh tế của nước ta phát triển khá, có nhiều cải cách về thủ tục hành chính, sửa đổi nhiều luật lệ, thu hút được nhiều nhà đầu tư như đã nêu trên, thành tích này được các Tổ chức Quốc tế công nhận. Tổng bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nói trong vấn đề đổi mới, cải cách, những vấn đề gì đã rõ thì tiến hành làm ngay, không chờ đợi. Như vậy, việc cải cách, đổi mới thể chế sẽ tiến hành trên cả nước, vậy có nhất thiết phải làm thí điểm thêm ở 3 Đặc khu này nữa không?

Cũng có học giả còn cho rằng ta ban hành Luật Đặc khu cho riêng 3 khu cụ thể là ta áp đặt luật chơi theo ý của mình mà chưa nghe ngóng xem các nhà đầu tư lớn (nhà đầu tư chiến lược - chim đại bàng) có tán thành luật chơi đó không.

Còn một điều không thể không lắng nghe đó là tình hình Biển Đông rất phức tạp, có nhiều nguy cơ rình rập, mà 3 Đặc khu này lại nằm ở vị trí trọng yếu, nên sự lo lắng cảnh giác của nhân dân là rất có căn cứ.

Bác Hồ đã từng dạy chúng ta là việc gì cũng phải dựa vào dân. Dân ủng hộ việc khó mấy cũng xong mà dân chưa ủng hộ thì khó thành công. Cha ông chúng ta đã để lại nhiều bài học lịch sử: Nhà Hồ có rất nhiều cải cách tiến bộ. Những cải cách của Hồ Quý Ly cũng đều vì dân vì nước, nhưng Hồ Quý Ly đã không được lòng dân nên đã thất bại.

Thành ý của người viết bài này là mong mỗi các cơ quan quyền lực của Nhà nước cần nhắc kỹ lưỡng, cân trọng và hãy bằng mọi cách để tạo sự đồng thuận cao của nhân dân trước khi phê duyệt và ban hành dự luật về Đặc khu kinh tế. Có làm được như vậy mới thực sự đạt được yêu cầu **Ý ĐẢNG HỢP VỚI LÒNG DÂN**